

Критерії оцінювання успішності майбутніх вчителів музики з дисципліни «Фізичне виховання» у вищих закладах освіти

Дьоміна Ж.Г.

Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова

Анотації:

Традиційна програма з фізичного виховання не спроможна врахувати особливості навчання та професійної діяльності студентів музично-педагогічних спеціальностей, тим більше що не існує загальноприйнятої форми і нормативів підсумкового оцінювання успішності студентів вищих закладів освіти з даної дисципліни. У статті наведено структуру модульної навчальної програми з дисципліни «Фізичне виховання» майбутніх вчителів музики, а також описано критерії діагностики індивідуальних навчальних досягнень студентів – майбутніх вчителів музики за бальною системою.

Деміна Ж.Г. Критерии оценивания успешности будущих учителей музыки по дисциплине «Физическое воспитание» в высших учебных заведениях. Традиционная программа по физическому воспитанию не в состоянии учитывать особенности учебного процесса и профессиональной деятельности студентов музыкально-педагогических специальностей, тем более что не существует общепринятой формы и нормативов итогового оценивания успеваемости студентов высших учебных заведений по данной дисциплине. В статье представлена структура модульной учебной программы по дисциплине «Физическое воспитание» будущих учителей музыки, а также описываются критерии диагностики индивидуальных учебных достижений студентов – будущих учителей музыки по бальной системе.

Demina Z.G. Criteria of evaluation of success of future music masters on discipline «Physical education» in higher educational establishments. Traditional physical education program is not able to take into account the peculiarities of training and professional activity of students of musical and pedagogical professions, the more there is no universally accepted standards of form and final evaluation of the success of students in higher educational institutions of this discipline. In the article brought a modular curriculum structure of the discipline "Physical education" of future music teachers, and describes criteria for diagnosis of individual academic achievements of students - of future music teachers by point system..

Ключові слова:

модуль, програма, діагностика, досягнення, дисципліна, критерії.

модуль, программа, диагностика, достижение, дисциплина, критериум.

module, program diagnostics, achievement, discipline, criteria.

Вступ.

Програмою з фізичного виховання студентів передбачаються такі обов'язкові самостійні розділи дисципліни: загальна фізична підготовка, професійно-прикладна фізична підготовка, теоретичний розділ. С.Канішевський, Ю.Човнюк [4] та Ю. Ячнюк [8] зазначають, що відповідно до завдань фізичного виховання передбачається опанування студентами теоретичних знань, практичних і методичних умінь та навичок, професійно-прикладних психофізичних якостей, а також навичок самостійного оволодіння методами використання спеціальних засобів для усунення відхилень у стані здоров'я та вдосконалення фізичної підготовленості. Насправді практика показує, що організація занять з фізичного виховання студентської молоді за традиційною схемою хоча й містить усі відповідні розділи, проте особливості майбутньої професійної діяльності майже не враховуються, а фактично викладання дисципліни зводиться до розвитку загальних фізичних якостей відповідно до розділів програми, в деяких випадках поєднуючись з елементами теоретичної та методичної підготовки [2].

Як стверджує С. Ільїн [3], музична діяльність визначається високою координаційною складністю і висуває підвищені вимоги до функціонування сенсомоторних аналізаторів та якостей моторики людини. За М. Бернштейном [1], вона відноситься до найвищого рівня побудови рухів, де формуються дії та навички найскладнішої психофізіологічної структури, які визначаються діяльністю функціональних систем. За даними дослідників [5; 6], гра на музичному інструменті та диригування зумовлені специфічними вміннями управління рухами у просторі, часі, за ступенем зусиль, швидкістю реагування, відчуттям ритму, відповідно до поставлених завдань, успішність формування яких залежить від координаційних здібностей людини. Також одними з факторів виконавської надій-

ності є увага [7], здібності до вільного розслаблення м'язів та збереження стійкої пози [5].

Врахування необхідності вдосконалення вищезазначених здібностей у процесі фізичного виховання майбутніх учителів музики, а також формування в них методичних умінь самостійно підбирати і використовувати засоби координаційної підготовки для самовдосконалення та застосування в майбутній роботі з дітьми зумовлює перегляд змісту даної дисципліни для студентів музично-педагогічних спеціальностей.

Робота виконана за планом НДР національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова.

Мета, завдання роботи, матеріал і методи.

Метою дослідження є висвітлення особливостей побудови модульної структури програми з дисципліни «Фізичне виховання» для студентів музично-педагогічних спеціальностей, включаючи розділи методичної та професійно-прикладної підготовки, а також визначення рейтингової системи педагогічного контролю успішності засвоєння навчального матеріалу. Зміст розділів програми ми формували таким чином, щоб урахувати мотиваційні прагнення, професійно-прикладний характер засобів педагогічного впливу, не виключаючи при цьому оздоровчу спрямованість фізичного виховання.

Результати дослідження.

Запропонована нами програма з фізичного виховання майбутніх вчителів музики побудована за модульною схемою та містить такі розділи: теоретична підготовка, методична підготовка, загальна фізична підготовка, професійно-прикладна фізична підготовка, які формують відповідні модулі, а також педагогічний контроль. Усі розділи програми реалізуються за допомогою обов'язкових занять у сітці навчального розкладу. Особливістю змісту програмного матеріалу на заняттях зі студентами музично-педагогічних спеціальностей є спрямування на формування спеціальних знань, професійних умінь і навичок та вдо-

сконалення важливих психофізичних якостей переважно координаційної спрямованості, оскільки гра на музичних інструментах та диригування є складно координаційною діяльністю, яка висуває підвищені вимоги до сенсомоторних аналізаторів та якостей моторики студентів.

Модуль «Теоретична підготовка» проводиться у формі окремих лекцій або окремої частини практичного чи методичного заняття і містить, окрім загальнотеоретичних знань у галузі фізкультури і спорту, наступні питання: організаційно-методичні основи самостійних занять фізичними вправами з елементами координаційної підготовки; методика добору і використання фізичних вправ координаційної спрямованості для попередження втоми, підвищення працездатності і прискорення її відновлення у трудовій діяльності; удосконалення професійно важливих координаційних здібностей та окремих характеристик психіки; формування індивідуальної системи допоміжних засобів і прийомів розвитку професійно важливих координаційних здібностей та психічних показників, шляхи підвищення працездатності та прискорення її відновлення у майбутній педагогічній діяльності.

Модуль «Методична підготовка» реалізується за допомогою навчально-методичних занять та спрямований на формування у студентів навичок організаційно-методичної підготовки, на оволодіння ними умінь самостійного підбору засобів і методів координаційної підготовки, формування навичок складання комплексів вправ координаційної спрямованості для самостійного використання у позанавчальний час для відновлення працездатності та самовдосконалення відповідно до своєї спеціалізації та індивідуальних особливостей, озброєння майбутніх вчителів музики методичними підходами щодо підбору спеціальних вправ для використання у майбутній діяльності при роботі з дітьми). При цьому велику увагу приділяють формуванню умінь підбору вправ для розвитку конкретних різновидів координаційних здібностей, а також особливостям складання комплексів вправ з урахуванням статево-вікових особливостей та спеціалізації.

Модуль «Загальна фізична підготовка» спрямований на зміцнення здоров'я, підтримання необхідного рівня рухової активності та удосконалення фізичних якостей студентів. Він реалізується за допомогою практичних занять у сітці навчального розкладу і забезпечується традиційними видами спорту з розділів програми з фізичного виховання: легкою атлетикою, спортивними іграми, гімнастикою, елементами двобоїв, плаванням, ритмічною гімнастикою тощо, які сприяють розвитку сили, витривалості, гнучкості, швидкості та спритності.

Модуль «Професійно-прикладна фізична підготовка» спрямований на формування важливих умінь та навичок, удосконалення спеціальних якостей, необхідних для ефективного оволодіння майбутньою професією. Оскільки координаційні здібності серед усіх інших рухових здібностей мають вирішальне значення у формуванні професійно важливих умінь та навичок

майбутніх вчителів музики, то зміст модулю включає спеціальну координаційну підготовку, тобто містить різноманітні вправи координаційної спрямованості.

Оцінювання індивідуальних навчальних досягнень з дисципліни «Фізичне виховання» студентів музично-педагогічних спеціальностей Інституту мистецтв НПУ імені М.П. Драгоманова здійснюється у формі диференційованого заліку за рейтинговою системою шляхом оцінювання у балах наступних компонентів: рівня спеціальних теоретичних знань рівня методичної підготовленості, рівнів загальної фізичної та комплексної координаційної підготовленості, а також відвідуванням навчальних занять.

При визначенні рейтингової залікової оцінки враховується відвідуваність студентів на заняттях як фактор активності й систематичності роботи. В окремих випадках можливе врахування участі в університетських спортивних змаганнях з видів спорту як додатковий засіб заохочення студентів

Таблиця 1

Критерії оцінювання індивідуальних навчальних досягнень студентів музично-педагогічних спеціальностей у дисципліні «Фізичне виховання»

№ модуля	Назва модуля	Кількість балів
1	Теоретична підготовка	10
2	Методична підготовка	10
3	Загальна фізична підготовка	20
4	Спеціальна координаційна підготовка	20
	Відвідування занять	40
	Участь у спортивних змаганнях*	10
	Всього	100

* Примітка: участь у загальноуніверситетських спортивних змаганнях передбачає додаткову кількість балів при можливості підвищення рейтингової оцінки.

Контроль навчальних досягнень при виконанні завдань модуля теоретичної підготовки організований у вигляді тестових завдань, які складаються з питань теоретичної підготовки відповідно до року навчання й оцінюються максимально у 10 балів.

В якості контролю успішності засвоєння завдань модулю методичної підготовки ми застосовували перевірку умінь самостійного складання і проведення комплексу вправ координаційної підготовки, складність, спрямованість та призначення яких залежить від року підготовки студентів. Максимальна кількість балів за виконання завдань цього модулю – 10 (по 5 балів відповідно за складання і проведення комплексу вправ).

В якості контролю за успішністю модуля загальної фізичної підготовки використовували загальноприйняті Державні тести і нормативи оцінювання рівня фізичної підготовленості студентів вищих навчальних

Шкала переведення 50-бальної системи оцінювань у 20-бальну

Сума балів за 50-бальною шкалою	Рівень фізичної підготовленості	Якісна оцінка рівня фізичної підготовленості	Сума балів за 20-бальною шкалою
45-50	високий	відмінно	18-20
35-44	вищий за середній	добре	14-16
25-34	середній	задовільно	10-12
15-24	нижчий за середній	незадовільно	6-8
10-14	низький	погано	5

Таблиця 3

Оціночні норми комплексної спеціальної координаційної підготовленості студентів - майбутніх вчителів музики

Вид координаційних здібностей	Стать	ОЦІНКА, БАЛИ				
		1	2	3	4	
Швидкість простої реакції	Ч	>0,250	0,250-0,241	0,240-0,221	0,220-0,210	<0,210
	Ж	>0,280	0,280-0,271	0,270-0,251	0,250-0,240	<0,240
Швидкість складної реакції	Ч	>0,350	0,350-0,341	0,340-0,321	0,320-0,310	<0,310
	Ж	>0,380	0,380-0,371	0,370-0,351	0,350-0,340	<0,340
Частота рухів рук	Ч	<56	56-60	61-67	68-72	>72
	Ж	<56	56-58	59-63	64-66	>66
Статична рівновага	Ч	<12,0	12,0-12,9	13,0-14,9	15,0-16,0	>16
	Ж	<13,0	13,0-13,9	14,0-15,9	16,0-17,0	>17
Вестибулярна стійкість	Ч	<23,0	23,0-26,0	26,1-30,0	30,1-33,0	>33,0
	Ж	<24,0	24,0-26,0	26,1-30,0	30,1-32,0	>32,0
Відчуття зусиль	Ч	>19	19-16	15,9-12	11,9-9	<9
	Ж	>18	18-16	15,9-12	11,9-10	<10
Часова орієнтація	Ч	>2,6	2,6-2,2	2,1-1,3	1,4-0,8	<0,8
	Ж	>2	2-1,8	1,7-0,9	0,8-0,6	<0,6
Диференціювання відстані	Ч	>1,4	1,4-1,21	1,2-0,8	0,79-0,6	<0,6
	Ж	>1,8	1,8-1,71	1,7-1,3	1,29-1,2	<1,2
Швидкість переробки зорової інформації	Ч	<1,77	1,77-1,83	1,84-1,94	1,95-2,0	>2,01
	Ж	<1,82	1,82-1,84	1,85-1,95	1,96-2,0	>1,98
Інтенсивність уваги	Ч	<89,1	89,1-91,6	91,7-96,7	96,8-99,2	>99,2
	Ж	<90,9	90,9-93,3	93,4-96,6	96,7-98,1	>98,1
Сума балів		10-16	17-24	25-32	27-33	33-40
Оцінка в балах		0 - 4	5-8	9-12	13-16	17-20
Рівень координаційної підготовленості		Низький	Нижче середнього	Середній	Вище середнього	Високий

закладів. За відомою системою нарахування балів за виконання окремих рухових тестів, деякі з яких (на витривалість та прикладні навички) мають подвійний коефіцієнт, студент отримує підсумкову кількісну оцінку від 10 до 50 балів, які за шкалою переводяться у 20-тибальну систему (табл. 2).

Оцінювання навчальних досягнень з модуля «Професійно-прикладна фізична підготовка» передбачає проведення комплексного контролю показників спеціальної рухової підготовленості. Це зумовило необхідність розроблення нами навчальних норм, які використовувалися б викладачами у процесі з фізич-

ного виховання для оцінювання рівня індивідуальних досягнень майбутніх вчителів музики з координаційної підготовки. За допомогою низки тестів і методик, апробованих у ряді досліджень, які визначають рівні прояву конкретних видів координаційних здібностей та відомої процедури визначення порівняльних норм відповідно до статі обчислено показники рівнів розвитку конкретних видів координаційних здібностей та характеристик психіки студентів музично-педагогічних спеціальностей: швидкостей простої й складної сенсомоторних реакцій, частоти (максимального темпу) рухів верхніх кінцівок, статичної рівноваги, вестибулярної стійкості, відчуття зусиль, часової орієнтації, просторової орієнтації, швидкості переробки зорової інформації та інтенсивності уваги (табл. 3). Так, швидкість реакцій визначалася часом під початку подразнення до появи реакції; частота рухів – за допомогою теплінг-тесту за 10 с; статична рівновага – за методикою С. Бондаревського; вестибулярна стійкість – за пробою Яроцького; відчуття зусиль – відтворенням величини заданих зусиль на ручному динамометрі; часової орієнтації – відтворенням заданих часових інтервалів на секундометрі; просторова орієнтація – відтворенням заданої відстані; швидкість переробки зорової інформації та інтенсивність уваги – за коректурною пробою Ландольта.

Таким чином студент складає 9 тестів і залежно від показників розвитку відповідних видів координаційних здібностей та психічних характеристик отримує суму балів, що відповідає оцінці від 0 до 20 балів.

Систематичність та активність роботи студентів оцінюється максимально в 40 балів за кількістю відвідувань занять (табл. 4).

Таблиця 4

Шкала оцінювання відвідування занять студентів

% відвідувань від загальної кількості занять	Бали
90-100%	40
75-89%	35
50-74%	30
26-49%	20
До 25%	10

Таким чином щосеместру за викладеною технологією оцінювання рівня індивідуальних навчальних досягнень студенти музично-педагогічних спеціальностей отримують диференційований залік з дисципліни «Фізичне виховання» за 100-бальною системою.

На викладачів кафедр фізичного виховання вищих педагогічних навчальних закладів покладатиметься завдання розробки навчальних і робочих програм з фізичного виховання студентів музично-педагогічних спеціальностей відповідно до статевих та індивідуальних особливостей, а також з урахуванням спеціалізації, виходячи з особливостей контингенту студентів, матеріально-технічної бази та організації фізичного виховання у даному вищому навчальному закладі.

Висновки

Професійна діяльність майбутніх учителів музики вимагає високого розвитку координаційних здібностей та окремих характеристик психіки, що визначають їх прояв.

При розробці змісту програми з дисципліни «Фізичне виховання» для студентів музично-педагогічних спеціальностей необхідно, окрім цілеспрямованого вдосконалення професійно значущих якостей, включати методичну підготовку для формування умінь самостійного підбору засобів і методів педагогічного впливу на вдосконалення спеціальних психофізичних якостей у режимі навчального дня, відновлення під час відпочинку та в майбутній роботі з учнями.

Розроблені критерії педагогічного контролю успішності майбутніх вчителів музики на заняттях з фізичного виховання створюють можливість діагностики індивідуальних навчальних досягнень студентів з даної дисципліни за рейтинговою технологією, враховуючи рівень теоретичних знань, методичної, загальної фізичної, професійно-прикладної підготовки, активність та систематичність роботи.

Подальші дослідження планується провести у напрямку вивчення проблем підвищення успішності фахової підготовки майбутніх вчителів музики в процесі фізичного виховання.

Література

1. Бернштейн Н.А. Очерки по физиологии движений и физиологии активности / Н.А. Бернштейн. – М.: Медицина, 1966. – 349 с.
2. Єрмаков С.С. Кредитно-модульна система навчання дисципліни «Фізичне виховання» у вищих навчальних закладах мистецтва / С.С. Єрмаков // Физическое воспитание и спорт в ВУЗах: интеграция в европейское образовательное пространство: Межд. электр. науч. конф. – Харьков, 2005. – С.127-132.
3. Ильин Е.П. Психомоторная организация человека: Ученик для вузов / Е.П. Ильин. –СПб: Питер, 2003. –384 с.
4. Канишевский С.М. О программных основах вузовского физкультурного образования в процессе интеграции в европейское образовательное пространство / С.М. Канишевский, Ю.В. Човнюк // Физическое воспитание и спорт в ВУЗах: интеграция в европейское образовательное пространство: Межд. электр. науч. конф. – Харьков, 2005, с.157-161.
5. Корлякова, С.Г. Психомоторные способности музыкантов: генезис и формирование: монография / С.Г. Корлякова. – Ставрополь: СГУ, 2008. – 336 с.
6. Тимошенко О.В. Формування професійно-прикладних навичок майбутніх вчителів музики засобами фізичного виховання / О.В. Тимошенко // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання та спорту: зб. наук. праць. –Харків, ХХІІІ, 2000. - №17. - С. 8-11.
7. Юник Д.Г. Увага як фактор формування виконавської надійності баяніста у вузах музично-педагогічної спеціальності: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Юник Дмитро Григорович. – К., 1993. – 202 с.
8. Ячнюк Ю. Фізична підготовка як один із шляхів формування професійної надійності фахівця / Ю.Б. Ячнюк. // Молода спортивна наука України: зб. наук. праць. –Львів,2004. - Вип.8. –Т. 4, - С. 401-405.

Надійшла до редакції 03.12.2009р.
Дьоміна Жанна Геннадіївна
janne@ukr.net